

Visietekst cluster Onderwijs lerarenopleidingen

We leiden leraren op tot kritische wereldburgers die zich engageren in de maatschappij, met een op duurzame innovatie gerichte attitude. Ondernemende professionals in een lerende gemeenschap die gaan voor duurzaam, inclusief en wendbaar onderwijs.

De noodzaak voor een curriculumvernieuwing van de lerarenopleidingen van Odisee wordt gelegitimeerd door de beleidskeuze Odisee 2027 en het maatschappelijk discours van het lerarentekort.

Odisee gaat voor lean en wendbaar onderwijs: we willen waarde creëren voor de student, de docent en het werkveld (Crampe, 2016). Voor de student van de lerarenopleiding bestaat deze waarde uit het boeken van leerwinst en het ontwikkelen van een professionele identiteit. De waarde voor de docent ligt in het betrokken zijn bij het leerproces van studenten, zich professioneel ontwikkelen en kunnen inspelen op hetgeen zich in het werkveld en de maatschappij afspeelt. Voor het werkveld bestaat de waarde dan weer uit het kunnen tewerkstellen van startende leraren met de juiste competenties, die flexibel inspelen op de laatste ontwikkelingen.

Er is niet enkel de beleidskeuze van de hogeschool Odisee, onze lerarenopleidingen krijgen ook andere instroom-profielen. Om daarop in te spelen willen we meer flexibel kunnen ingaan op de rijkdom aan variatie in onze studentenpopulatie (o.a. zij-instromers), zodat zij zich maximaal kunnen ontplooiën. Verder willen we ook ruimte creëren in het curriculum voor eigen keuzes van de studenten en ruimte om in te spelen op nieuwe ontwikkelingen, veranderingen en uitdagingen in het werkveld en in de maatschappij.

Waar we vroeger vooral vanuit inhouden vertrokken, richten we ons nu op leeruitkomsten die we onder andere formuleren vanuit beroepstaken: wat doet een startende leraar in het werkveld? Wat moet die al zelfstandig kunnen? Waarvoor kan en mag er nog begeleiding zijn? De beroepstaken van de startende leraar werden bepaald via bevragingen van de docenten uit de lerarenopleidingen van Odisee, focusgroepen uit het werkveld (startende en ervaren leraren, directies, aanvangsbegeleiders), alumnibevragingen en de door de overheid geformuleerde domeinspecifieke leerresultaten (Besluit van de Vlaamse Regering betreffende de basiscompetenties van de leraren, 2018). Zo zijn we gekomen tot de professionele kern van een startende leraar in het huidige onderwijsveld.

Onder een beroepstaak verstaan we een betekenisvolle taak, uitgedrukt in een werkwoord, zoals deze in alle complexiteit in de werkelijkheid door een beroepsbeoefenaar (expert) wordt uitgevoerd. De beroepstaken^[1] zijn de bouwstenen voor ons curriculum en hebben meestal betrekking op meerdere leeruitkomsten.

[1] Odisee organiseert educatieve opleidingen op graduaats-en bachelorniveau voor kleuter-, lager en secundair onderwijs. De kwalificaties voor de opleidingen verschillen per niveau (VKS 5 en VKS 6).

Een leeruitkomst is een meetbaar resultaat van leerervaringen dat je in staat stelt er zeker van te zijn tot welke hoogte/niveau/standaard een competentie is gevormd of verbeterd. Leeruitkomsten zijn geen unieke eigenschappen van een student, maar uitspraken die je als docent in staat stellen om te meten of studenten hun competenties hebben ontwikkeld op het vereiste niveau c.q. een samenhang tussen kennis, inzichten, vaardigheden en attitudes (vertaald in beroepshoudingen) kunnen aantonen (Vernieuwonderwijs, 2023).

De bevragingen van ons werkveld en onze teams leidden tot het scherp krijgen van de professionele kern. De verzamelde info was de basis voor de vertaling van domeinspecifieke leerresultaten (DLR) naar onze eigen gewenste opleidingsspecifieke leerresultaten (OLR).

Vertrekkend vanuit de beroepstaken die een (startende) leraar uitoefent, kan geconcludeerd worden dat het uitoefenen van het beroep van de (startende) leraar een complex gegeven is. De context van de scholen, de werkcontext van een leraar is divers en constant in verandering. De taak van de leraar wordt bepaald door het onderwijs zelf en de maatschappij. De constante wisselwerking hierbinnen en het feit dat de maatschappij voortdurend in verandering is, maakt dat de taak van de leraar dat ook is. Elke (startende) leraar staat voor een bijzondere uitdaging: je maakt als leraar het verschil om vonken te laten overspringen bij elke leerling in de school. Een (startende) leraar wil de schoonheid van zijn vak tonen (Decin, 100 redenen om leraar te worden, 2022), vanuit een hart voor de lerende(n).

Ook de 'couleur locale' en de Odiseebrede kern (OBK) geven mee kleur aan de OLR. Een leraar met het Odisee-DNA reflecteert kritisch over zijn onderwijspraktijk om professioneel te blijven groeien. Hij is een kritische wereldburger die zich engageert in de maatschappij, met een op duurzame innovatie gerichte attitude. Als ondernemende professional werkt hij samen en leert levenslang. De leraar is wendbaar, speelt flexibel in op nieuwe ontwikkelingen, toepassingen van kennis, veranderingen en uitdagingen in het onderwijs en in de maatschappij. Hij neemt eigenaarschap op in zijn handelen in de praktijkcontext. Een leraar met het Odisee-DNA is een inclusieve leraar, die verschillen omarmt met een brede kijk op de wereld. Hij zet zich expliciet in voor het realiseren van een duurzame samenleving en toekomst in cocreatie met relevante partners.

Onderstaand beeld geeft de professionele kern van de leraar, waartoe we studenten binnen de lerarenopleidingen in Odisee opleiden, weer.

DE PROFESSIONELE KERN VAN DE LERAAR

1

**LERAAR ALS
PERSOON EN
PROFESSIONAL**

Vakinhoudelijk, vakdidactisch expert
Onderzoeker
Professionele identiteit

2

**LERAAR IN DE
PRAKTIJKCONTEXT**

Ontwerpen
Realiseren
Evalueren
Positief en verbindend leef- en leerklimaat

3

**LERAAR IN DE
SCHOOL /
SCHOOLOMGEVING**

Samenwerken
Communiceren

4

**LERAAR IN DE
SAMENLEVING**

Onderwijsgemeenschap en
maatschappelijk engagement

LERAAR

ALS PERSOON EN PROFESSIONAL

De leraar is een vakinhoudelijk, vakdidactisch expert

De leraar is een vakinhoudelijk, vakdidactisch expert en toont dit in de praktijkcontext (rapport van de Commissie Beter Onderwijs, 2021). Hij heeft passie voor zijn vak en bezit kennis over specifieke onderwijsvakken/leergebieden én vakdidactische competenties om deze aan de lerende(n) over te brengen. De leraar is iemand die inspireert, stimuleert, de ontwikkeling van de lerende(n) kent en zo de leefwereld van zijn leerlingen perfect aanvoelt.

Bovendien toont een leraar met het Odisee-DNA zich bewust van de eigen talenten en handelt hij uniek vanuit zijn persoonlijk meesterschap. Leraarschap steunt op veelzijdige deskundigheid en betekent de kunst verstaan om in concrete, gevarieerde en vaak onvoorspelbare situaties steeds opnieuw gepaste antwoorden te vinden en beslissingen te nemen (Bouwstenen VLOR).

De leraar is een onderzoeker

De leraar durft zichzelf en zijn omgeving in vraag te stellen, wat een onderzoekende grondhouding, gestoeld op reflectie en onderzoeksvaardigheden, vereist. De leraar analyseert zijn eigen functioneren en stuurt bij via evidence informed en evidence based werken en integreert recent onderbouwde inzichten in zijn onderwijspraktijk.

Hij past een cyclus van kwaliteitszorg toe in de klaspraktijk én hij realiseert en bewaakt mee de onderwijskwaliteit op school. Hij betekent bovendien een sterk rolmodel voor de leerlingen, die dankzij hem leren omgaan met problemen, kennis opzoeken, oplossingen bedenken, evalueren en bijsturen.

De leraar vormt zijn professionele identiteit

De professionele identiteit van leraren is een continu en dynamisch proces door interactie van persoonlijke en professionele waarden, normen, overtuigingen en ervaringen waar facetten naar voren komen in en die beïnvloed worden door de sociale context (Beijaard et al., 2004; Beijaard, 2019; Noonan, 2019).

Het persoonlijk aspect omvat attitudes en het denken, voelen en willen; het professionele aspect de technische vaardigheden waarover de leraar moet beschikken. Om die reden kan men de professionele ontwikkeling van leraren niet los zien van hun persoonlijke ontwikkeling (Korthagen en Lagerwerf, 2011) en beoordelen we de persoonlijke identiteit van de leraar niet zonder relatie met de professionele identiteit.

Dat persoonlijk aspect wordt door het werkveld als zeer belangrijk omschreven bij elke (startende) leraar. Ook de overheid noteert overkoepelende beroepshoudingen zoals beslissingsvermogen, relationele gerichtheid, kritische ingesteldheid, leergierigheid, organisatievermogen, zin voor samenwerking, verantwoordelijkheidszin en flexibiliteit (Besluit van de Vlaamse Regering betreffende het beroepsprofiel van de leraar, 2018).

Een leraar heeft een open blik op de wereld en omarmt verschillen vanuit zijn diversiteitsdenken en visie op inclusie. Hij weet eigen creativiteit en nieuwsgierigheid in te zetten om deze van de lerende(n) aan te wakkeren en gaat wendbaar te werk. De wereld binnen brengen in de klas en met de klas de wereld in gaan, spelen hierin een belangrijke rol. Hij ziet kansen en bedenkt initiatieven vanuit zijn engagement in de maatschappij met een op duurzame innovatie gerichte attitude. Vanuit een kritische reflectie op zijn onderwijspraktijk blijft hij als leraar en als persoon groeien.

LERAAR **IN DE PRAKTIJKCONTEXT**

De leraar ontwerpt, realiseert en evalueert onderwijskundig

De leraar geeft vorm aan het onderwijs door zijn brede vakinhoudelijke, vakdidactische kennis en vaardigheden in ontwikkelings- en leerprocessen om te zetten. Zo ontwerpt hij doelgericht, gestructureerd, samenhangende leer- en ontwikkelingsactiviteiten die hij uitvoert en begeleidt om vervolgens de leer- en ontwikkelingsprocessen van de lerende(n) breed te evalueren. Hij zoekt daarbij naar mogelijkheden om de intrinsieke motivatie en zelfsturing van lerenden te bevorderen en gaat steeds opnieuw ontwerpen. Hij maakt doelgericht (nieuwe) lesontwerpen en geeft effectief les met oog voor afstemming tussen de te bereiken leerdoelen, leerinhoud, didactische werkvormen, organisatie, ... Op basis van verschillende evaluatie-activiteiten stuurt hij zijn onderwijs constant bij. Lesgeven is een cyclisch proces, waarbij de leraar op deze manier kwaliteitsvol te werk gaat. Vanuit de visie van de school geeft de leraar zo samen met anderen vorm aan zijn onderwijs en brengt zijn groep lerenden tot ontwikkelen en leren in de praktijkcontext.

De leraar creëert (ped)agogisch een positief en verbindend leef- en leerklimaat

Een leraar speelt in op de verschillen tussen lerenden. Hij brengt elke lerende tot ontwikkeling en leren en speelt inclusief in op diversiteit. Hij stelt de lerende centraal en geeft elke lerende ontwikkelingskansen en -perspectieven vanuit een positief, veilig en verbindend leef-en leerklimaat. Leraren fungeren als rolmodel met de juiste attitudes en handelen verbindend, waarbij de talenten, ontwikkelfasen, aandachtspunten en leerbehoeften van lerenden door de leraar herkend en erkend worden (Beroepsbeeld startbekwame leraar, Fontys).

De leraar heeft oog voor persoonsvorming van lerenden en voor een positief (ped)agogisch klimaat, waarin ze zich gezien, gehoord en erkend voelen en zelfvertrouwen kunnen ontwikkelen.

Leraarschap komt ten volle tot zijn recht waar leraren een goed contact opbouwen met de lerenden(n) en blijven geloven in de mogelijkheden van jonge mensen. Leraren willen kinderen en jongeren boven zichzelf laten uitstijgen en hen helpen hun talenten te ontdekken en te ontwikkelen. Daarin maken leraren het verschil. (Bouwstenen VLOR)

Het samen leren en samen leven van lerenden is ontzettend belangrijk als voorbereiding op het deelnemen aan en bijdragen tot onze samenleving.

Een leraar met het Odisee-DNA is zich bewust van de eigen talenten. Hij zet die ook gericht in om het leren en welbevinden van de lerende(n) in de klas en op de school te verbeteren.

LERAAR **IN DE SCHOOL / SCHOOLOMGEVING**

De leraar werkt samen en communiceert

Een leraar beschikt over en maakt gebruik van een uitgebreid netwerk in zijn klas- en schoolomgeving om het leren van en voor zijn leerlingen optimaal te laten verlopen. In functie van het bereiken van de vooropgestelde onderwijs- en leerdoelen bij de lerende(n) werkt hij constructief samen met zijn omgeving (collega's, ouders, CLB-medewerkers, ondersteuners, ...), levert een waardevolle bijdrage aan verschillende vormen van samenwerking op school en maakt deel uit van deze professionele leergemeenschap.

Bij dit samen school maken communiceert de leraar doelgericht in functie van ontwikkelings- en leervoortgang van de lerende(n), op een professionele manier mondeling en schriftelijk, in Standaardnederlands, met ouders en externe partners.

De leraar werkt hierbij systematisch en transparant.

LERAAR IN DE SAMENLEVING

De leraar creëert en handelt in zijn onderwijsgemeenschap vanuit zijn maatschappelijk engagement

Binnen Odisee staan we voor cocreatie. Vanuit een brede onderwijsgemeenschap hebben alle betrokken actoren invloed op, dragen ze bij aan en versterken ze elkaar vanuit eigen expertise, ervaring en talenten om onderwijsprocessen te doorlopen. Diverse invalshoeken en expertises combineren, zorgt voor nieuwe, waardevolle oplossingen binnen onderwijsvraagstukken en creëert op die manier een grote meerwaarde. Vanuit deze kwaliteitsvolle relaties komen er nieuwe inzichten en resultaten, waardoor de leraar en zijn onderwijs groeit.

Een leraar is een leraar met een groot en warm hart voor alle kinderen en jongeren, voor het leren en samenleven van deze mensen, maar ook voor de samenleving rond deze jonge mensen. Een leraar wil de lerenden enerzijds voorbereiden op de samenleving, maar anderzijds ook de competenties laten ontwikkelen om deze samenleving vorm te geven, zodat iedereen er zijn plek in vindt en zijn talenten kan ontplooiën.

Het is door het opnemen van dit maatschappelijk engagement dat begrip en plezier in het werken met kinderen en jongeren vergroot wordt en men de eigen denkkaders in vraag durft en kan stellen.